

HIDRONIMIA REPUBLICII MOLDOVA, DOMENIU ȘI OBIECT DE CERCETARE INTERDISCIPLINARĂ

Dr. hab. Anatol EREMIA

HYDRONYMIE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The article treats the problems that belong to the interdisciplinary study-geographic and linguistic-of hydronymie in the pruto-dnestrarian area. There are underlined on the one side, the physico-geographic and natural characteristics of the hydrographic objects, and on the other, the linguistic peculiarities of the anomic unities designated. For the first time in the Bassarabian onomastic is realized a work with theoretic and applied/practice character- The Hydronymyc Atlas of the Republic of Moldova, component part of a masterpiece of national resonance- Toponomic Treasure of the Republic of Moldova.

Preliminarii. Republica Moldova dispune de un sistem hidrografic destul de bogat și variat în ceea ce privește apele de suprafață și de adâncime. Prin anchete de teren și din surse cartografice, pe teritoriul dintre Prut și Nistru, au fost înregistrate peste 10 000 de obiecte hidrografice: râuri, râulețe, pâraie, lacuri, bălți, iezere, heleșteie, iazuri, fântâni, izvoare etc.

Totalitatea surselor de apă din cuprinsul unui teritoriu constituie *hidrografia* teritoriului respectiv. Prin *hidrografie* se înțelege și ramura hidrologiei care se ocupă cu studiul apelor de suprafață și de adâncime ale unei regiuni. Cu studiul numelor de ape se ocupă *hidronimia*, o ramură a *onomasticii*, în special a *toponimiei*, disciplină deja cu tradiții în lingvistica contemporană. Termenul *hidronimie* desemnează și totalitatea numelor proprii de ape dintr-o regiune.

Între hidrografie și hidronimie există o legătură strânsă sub aspectul nomației, precum și un raport de interdependență și reciprocitate, în sensul că prima constituie o integritate de entități hidrografice naturale, iar cea de-a doua reprezintă un complex de nume proprii, de procedee și

mijloace lingvistice în planul nomației, ambele contribuind la identificarea obiectelor desemnate și la evidențierea particularităților lor individuale. De aici interesul comun al geografilor, pe de o parte, și al lingviștilor, pe de altă parte, pentru obiectele hidrografice și domeniile științifice respective.

Acum doi ani, în cadrul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, a fost inițiat proiectul *Hidronimia Republicii Moldova*, având drept scop cercetarea lingvistică a unităților hidronimice prin utilizarea materialelor și informațiilor din domeniile științifice adiacente: istorie, geografie, etnologie etc.

Proiectul își propune ca obiective de cercetare:

- a) identificarea unităților hidronimice actuale și istorice pe baza informațiilor colectate prin anchete de teren și din surse documentare;
- b) localizarea obiectelor hidrografice pe baza surselor informative istorice, cartografice etc.;
- c) descrierea obiectelor hidrografice cu indicarea parametrilor geomorfologici: pentru râuri – locul de unde izvorăsc și unde se varsă, lungimea, direcția cursurilor de apă, afluenții; pentru lacuri, iezere, bălți etc. – poziția față de localitățile învecinate, dimensiunile spațiale;
- d) stabilirea vechimii denumirilor de obiecte hidrografice, cu trimiteri la primele atestări documentare;
- e) determinarea originii lingvistice a hidronimelor, arătându-se formele lor inițiale, intermediar-evolutive și actuale;
- f) analiza structural-derivațională a hidronimelor formate pe teren propriu, în limba română;
- g) evidențierea particularităților fonetice și gramaticale ale hidronimelor de diferită origine;
- h) determinarea ariilor de răspândire teritorială a diverselor categorii de nume și fenomene hidronimice.

Pentru prima dată în onomastica națională se realizează o lucrare de toponimie hidrografică elaborată pe baza materialelor colectate prin anchete de teren și din surse documentare. Noutatea cercetării propuse constă în utilizarea unui inedit material de fapte, cules pe teren din graiul viu al populației, dotat documentar și fondat din punct de vedere științific, precum și în modul de descriere și de prezentare a fenomenelor și faptelor, în multitudinea de principii și metode de cercetare.

Valoarea teoretică a lucrării rezidă în substanța ei conceptuală, în principiile și metodele științifice de cercetare aplicate, în înseși rezultatele investigației, materializate în studii complexe de onomastică contemporană. Lucrările vor pune la dispoziția specialiștilor materiale și informații de utilizare aplicativă în diferitele domenii ale științei și sferei de activitate umană practică.

În final, vor fi realizate studii hidronimice de sinteză, acestea constituind părți componente ale unei opere de proporții și de prestigiu național – *Tezaurul toponimic al Republicii Moldova*. Pentru anii 2011-2014 se prevede elaborarea și editarea unei lucrări cu caracter lingvistic-cartografic: *Atlasul hidronimic al Republicii Moldova*.

Note de hidrografie istorică. Rețeaua hidrografică a Moldovei este unitară în felul ei, deoarece majoritatea râurilor și râulețelor izvorăsc pe teritoriul republicii, au în fond o direcție de scurgere, de la nord-vest spre sud-est, și sunt situate în cuprinsul unui singur bazin acvatic general – Marea Neagră. Apele lor sunt colectate de principalele râuri Dunăre, Nistru, Prut și apoi de Marea Neagră, unele dintre ele vărsându-se direct în mare prin niște lacuri-limane. Cele mai multe lacuri naturale se află în zonele din preajma Dunării. Lacurile și bălțile din lunca Nistrului și Prutului au fost în mare parte secate în urma ameliorării terenului.

Caracterul apelor curgătoare a fost determinat de relieful și clima regiunii. Râurile mari au aproape aceeași „vârstă” cu munții și zonele colinare. Relieful este variat și constă din mai multe forme geomorfologice, cu dimensiuni fizico-geografice diverse: înalte (munții), medii (colinele, dealurile), joase (câmpiile, luncile, deltele). Formele de relief au condiționat apariția văilor mai înguste și adânci în munți și în zonele colinare și mai largi și întinse în câmpii. Clima este temperat-continentală: temperată pentru că republica noastră este situată în zona temperată a globului pământesc și continentală datorită poziției sale geografice, în mijlocul continentului Europa. Un alt factor care a influențat clima este relieful, acesta manifestându-se prin modul de orientare a culmilor colinare și prin altitudine, tipurile de climă locală fiind, deci, de deal și de câmpie.

Procesele de demerizare și de continentizare a spațiului carpato-danubiano-pontic au început acum 40–70 de milioane de ani, în era paleozoică și cea mezozoică. Eliberarea teritoriului de apele preistoricilor mări Badeniană, Sarmațiană, Meoțiană și Pontiană a avut loc pe rând, treptat în era cainozoică, 4–12 milioane de ani în urmă. În perioada cuaternară, aproximativ 2 milioane de ani în urmă, s-a format relieful și clima regiunii, ceea ce ulterior, acum 300–350 mii de ani, a favorizat apariția primelor grupe de oameni primitivi (în paleolitic), prezența cărora a fost descoperită în peșterile din malurile stâncoase ale râurilor Prut (la

Duruitoarea, Brânzeni) și Nistru (la Ofatinți) [1, p. 21 și urm.].

Formarea munților Carpați și ridicarea zonelor precarpatice de est au generat procesele de coborâre a regiunilor limitrofe de sud și de sud-vest, marea urmând să regreseze treptat spre chiuveta ei de astăzi. În aceste condiții paleografice, urmate de fenomenele glaciare și postglaciare (topirea ghețarilor și zăpezilor, scurgerea apelor spre mare) s-a format rețeaua hidrografică apropiată de cea actuală [1, p. 29, 32].

Actualmente relieful republicii ocupă extremitatea de sud-vest a Câmpiei Europei de Est, teritoriul ei având înclinația de la nord-vest spre sud-est, fapt ce a determinat direcția generală a cursului apelor, altitudinea lui medie fiind de aproximativ 150 m deasupra nivelului mării.

Cele mai multe râuri și râulețe se întâlnesc în partea de nord a republicii, acestea reprezentând afluenții și confluenții fluviilor Prut și Nistru, mai puține – în partea de sud și sud-est, apele cărora sunt recoltate atât de Prut și Nistru, cât și de râurile ce se varsă direct în Dunăre și în Marea Neagră. În partea de nord, unde precipitațiile atmosferice sunt mai bogate și frecvente, râurile au un debit mai mare, în comparație cu cele de sud, unde precipitațiile sunt mai sărace și rare.

Regimul râurilor e influențat de climă: sunt mai bogate în apă în perioada de topire a zăpezilor și în perioada ploilor abundente (aprilie-iunie) și cu mai puțină apă spre sfârșitul verii (august), când ploile sunt rare. Ploile torențiale provoacă vara inundații și viituri, iarna toate râurile îngheață.

După locul de formare, lacurile naturale se împart în: lacuri de câmpie, lacuri de luncă și lacuri de țarm. Dintre cele de câmpie s-au păstrat foarte puține, ele aflându-se situate în rare locuri, pe șesul văilor largi și întinse, ca cele de la Iezăreni (rn. Sângerei), de la gurile râurilor Bâc și Cuciurgan. Astfel de lacuri se găsesc și în sudul Basarabiei (reg. Odesa, Ucraina): Catlabug, Sofian, Chitai ș. a.

Mai numeroase au fost lacurile de luncă, de pe cursurile inferioare ale Prutului și Nistrului, care însă au fost secate în mare parte prin anii 60–70 ai secolului XX, în scopul obținerii de noi terenuri agricole. Din salba lacustră de odinioară drept reminiscențe ne-au rămas lacurile Beleu, Rotundu, Dracile (din lunca Prutului), Iezerul, Tudora (de pe valea Nistrului), precum și multe bălți și iezere de pe aceleași văi. Numele lacurilor dispărute le-au preluat, de regulă, terenurile agricole apărute în locul lor.

Lacurile de țârm se găsesc la vărsarea unor râuri sudice în Marea Neagră, ele fiind despărțite de aceasta prin pragurile de nisip depuse de valurile mării. Pe țărmul Mării Negre s-au format lacurile Sasâc, Șagan, Alibei ș. a. Apa lor este sărată pentru că sunt alimentate în fond de apele mării.

Bălțile reprezintă un alt tip de bazine acvatice naturale. Ele s-au format pe locul unor depresiuni sau în vechile albi de râuri din luncile Prutului, Nistrului, Răutului, Bâcului.

Bazinele de apă artificiale (lacurile de acumulare, iazurile) au apărut în număr considerabil în perioada postbelică, ele fiind construite pentru asigurarea cu apă a așezărilor omenești, pentru necesitățile întreprinderilor industriale, pentru irigații, pescuit etc. Cele mai mari lacuri de acumulare de pe teritoriul republicii sunt cele de la Costești (Costești-Stânca), Dubăsari, Vatra (Ghidighici), Ialoveni, Comrat, Congaz. În aceeași perioadă au fost construite și numeroase iazuri (circa 3000), acestea având scopul asigurării cu apă a unor anumite localități.

Un rol important în asigurarea populației cu apă potabilă îl au sursele acvatice subterane. Pe teritoriul republicii există mii și mii de fântâni și izvoare atât în perimetrul localităților, cât și în afara lor (pe câmpuri, în păduri). Cu toate acestea, rezervele lor sunt limitate. Sunt exploatate deja și unele izvoare cu apă minerală potabilă, precum și cu ape minerale cu calități curative, pe baza cărora în unele localități funcționează sanatorii și stațiuni balneologice (Cahul, Camenca, Hârjauca).

Aspecte ale hidronimiei istorice și actuale.

Obiectele hidrografice, îndeosebi fluviile și râurile mari, au o vechime de milioane și milioane de ani, în timp ce numele lor datează din perioade mult mai târziu, având o „vârstă” de numai câteva mii, iar unele, precum microhidronimele – doar de câteva sute sau chiar de câteva zeci de ani. Originea lingvistică a numelor de ape, vechimea, structura și semnificația inițială, evoluția, repartiția lor teritorială, principiile de nominație și gradul de motivare lexical-derivațională sunt obiectivele de cercetare ale hidronimiei ca disciplină a onomasticii, în special a toponimiei.

Cele mai vechi nume de ape curgătoare din spațiul nord-pontic basarabean sunt Dunărea, Nistrul și Prutul. Ele datează din epoci preistorice, având origini indoeuropene sau preindoeuropene, în limba noastră fiind moștenite de la geto-daci. Aceste nume diferă de formele lor de origine, dat fiind că, pe parcursul vremii, în limbile prin care ne-au fost

transmise, au suferit esențiale modificări fonetice și de structură.

Deosebit de numeroase sunt hidronimele românești propriu-zise și datând, în foarte multe cazuri, cu începere din epoca de formare a limbii și poporului român (sec. V–IX), aceasta referindu-se la întreg spațiu dacoromân (carpato-danubiano-pontico-nistrean). Cele mai vechi hidronime românești de pe teritoriul pruto-nistrean au „vârsta” primelor comunități autohtone românești din acest areal (sec. VIII–XII și urm.). Faptul că primele atestări de nume de râuri le avem începând din sec. XIV–XV nu exclude prezența lor în perioadele mai timpurii. Însă documentele mai vechi nu s-au păstrat și, în plus, sursele documentare totdeauna întârzie să fixeze în scris realitățile și evenimentele istorice.

Sursele de apă, după cum s-a subliniat deja, au o mare importanță economică în viața oamenilor. De aceea locurile din preajma apelor totdeauna au fost mai dens populate, așezările umane respective fiind aici unele dintre cele mai vechi. În genere, cu cât mai mari ca dimensiuni sunt obiectele hidrografice, cu cât mai importantă este valoarea lor practică, cu atât mai verosimilă e presupunerea că denumirile lor au o mare vechime.

Condițiile geografico-naturale și social-economice au făcut ca populația băștinașă să-și întemeieze satele și orașele în văile râurilor, în preajma lacurilor și bălților. În baza unui calcul statistic preventiv, s-a stabilit că circa 200 de localități din republică sunt situate pe valea Nistrului, 150 – pe valea Prutului, 75 – pe valea Răutului, 45 – pe vale Bâcului. Multe dintre localitățile riverane poartă numele apelor respective. Mai fiecărui nume de râu și lac îi corespunde unul sau mai multe nume de localități. Dar nu numai apele mari, ci și cele minore (pârâiele, iezerele etc.) au determinat apariția unor toponime.

Hrisoavele slavo-românești din sec. XV–XVI atestă numeroase nume de ape (râuri, lacuri, bălți, izvoare etc.) din arealul pruto-nistrean: *Apa Neagră* / *Ciorna*, râu, afluent pe dreapta al Nistrului la Rezina (1470), *Balta* (*Iezerul*) *Chișinăului* (1517), *Bâc* (1436), *Bucovăț* (1420), *Beleu* (1518), *Bezin*, pârâu în țin. Orhei (1436), *Bogatu*, ezer pe Prut, în țin. Tigheci (1459), *Boiștea*, lac în țin. Tigheci (1502), *Bolata*, râu în țin. Soroca (1570), *Botna* (1429), *Budoaiele* / *Budoiu*, lac pe Prut, lângă s. Gotești, m. Cahul (1473), *Bujorul*, pârâu satului cu același nume, afluent pe stânga al Nârnovei, țin. Lăpușna (1482), *Bursucul*, gârlă în lunca Prutului, țin Tigheci (1543), și *Bursucul*, pârâu la Bursucani,

pe Nistru, țin. Soroca (sec. XVI), *Cahul*, râu și lac în țin. Tigheci (1502), *Camenca*, pârâu, afluent al Prutului, țin. Iași (sec. XVII), și *Camenca*, pârâu, afluent pe stânga al Răutului, la Gura Camencii, țin. Soroca (1522), *Catarha*, pârâu în țin. Lăpușna (1517), *Căinar*, râu, afluent pe stânga al Răutului, țin. Soroca (1570), *Călmățui*, râuleț, afluent al Prutului, țin. Lăpușna (1533), satul cu același nume fiind menționat la 1490, *Chigheci* / *Tigheci*, afluent al Prutului, țin. Tigheci (1436), *Ciuhur*, afluent al Prutului (1429), *Ciulinețul*, lac în lunca Prutului, lângă s. Crihana Veche, rn. Cahul (1520), *Ciulucul Mare*, afluent pe dreapta al Răutului, țin. Orhei (1518), *Cobolta* / *Cubolta*, râu, afluent pe stânga al Răutului, țin. Soroca (1502), *Cogâlnic*, râu în țin. Lăpușna (1528) și *Cogâlnic*, râuleț, afluent pe stânga al Răutului, țin. Orhei (1470), *Colacul*, lac pe Prut, în țin. Lăpușna (1522), *Covurlui* / *Cuhurlui*, lac la Dunăre, unit cu Ialpușul (1445), *Crăhană*, gârlă în lunca Prutului, lângă s. Crihana Veche, rn. Cahul (1502), *Cula*, râuleț, afluent pe dreapta al Răutului, țin. Orhei (1436), *Cunila*, pârâu în țin. Lăpușna (1420), *Curba (Valea Crucii)*, vale la sud de or. Chișinău (1548) ș. a. Iată doar o parte din hidronimia basarabeană existentă în secolele XV–XVII. Hidronimele istorice necesită un studiu aparte, minuțios și bine documentat, realizarea căruia, sperăm, nu va întârzia prea mult.

Cuvintele comune (apelativele), care denumesc în limba noastră sursele de apă, sunt de diferită origine, însă cele mai multe provin din latină, unele având rădăcini și mai vechi, în indoeuropeană. Moștenite din latină sunt apelativele: *apă* < *aqua*, *baltă* (comp. alb. *baltë*), *fântână* > *fontana*, *fluviu* < *fluvium*, *lac* < *lacus*, *mare* < *mare*, *pârâu* (comp. alb. *përrua*, *prrua* „șuvoi”), *râu* < *rivus*, *puț* < *puteus* ș. a. Aceeași origine o au cuvintele referitoare la: (1) părțile sau elementele componente ale surselor de apă: *albie* > *alveus*, *fund* < *fundus*, *gură* < *gula*, *mal* (comp. alb. *mal* „munte”), *țârm* < **termulus*, *terminus* „limită”, *vad* < *vadum*, *a vărsa* < *versare*, din care a rezultat *vărsare*, *vâltoare* < **volutoria* < *volutare* „a curge învolburat” ș. a.; (2) însușirile și calitățile apei și ale surselor de apă: *amar* < *amarus*, *cald* < *caldus*, *curat*, adjectiv format din participiul *curat* al verbului *a cura* „a curăța” < *curare* „a curăța”, *dulce* < *dulcis*, *limpede* < *limpidus*, *lin* < *lenus*, *linus*, *negru* < *nigrum*, *rece* < *recens*, *repede* < *rapidus*, *sărat*, rezultat din *sare* < *sale*, *tulbure* < **turbulus*, *ud* < *udus*, *umed* < *humidus* ș. a.; (3) alte obiecte topografice legate cu apa și sursele de apă: *bălc* (*bâlc*) (comp. alb. *pellk*, *pellgu* „băltoacă”),

braț < *brachium*, *canal* < *canalis*, *cot* < *cubitum*, *curs* < *cursus*, *genune* „adâncime”, „abis” < **gyro*, *gyronis*, *insulă* < *insula*, *ochi* (de apă) < *oc(l)us* ș. a. Mai multe cuvinte și termeni hidrografici au fost împrumutați din limbile slave, turcice etc.

La primele etape de nominație unui munte i s-a zis pur și simplu *Muntele*, unui deal – *Dealul*, unei văi – *Valea*, unui râu – *Râul* sau *Apa* (mare, repede, lină). De aceea pare să nu fie întâmplător faptul că numele proprii ale unor ape mari, acestea fiind și deosebit de vechi, reprezintă la origine cuvinte ce însemnau „râu” sau „apă”. Aceste semnificații le-au avut inițial și denumirile fluviilor *Dunăre*, *Nistru*, *Don* ș. a.

Majoritatea hidronimelor noastre au fost la începutul lor cuvinte și termeni ce denumeau atât obiectele hidrografice respective, cât și particularitățile și însușirile lor specifice. Cu valoare onimică în hidronimia românească apar de obicei apelativele: *bahnă*, *baltă*, *budăi*, *bulboacă*, *bulboană*, *bulhac*, *cișmea*, *gârlă*, *iaz*, *iezer*, *izvor*, *lac*, *pârâu*, *puhoi*, *șipot*, *șuvoi* etc.

Cuvintele etimoane, devenind hidronime, adesea rămân intacte din punct de vedere derivațional: *Balta*, *Bulhacul*, *Gârla*, *Iazul*, *Iezerul*, *Lacul*, *Șipotul* etc. Uneori însă hidronimele reprezintă formații derivate cu sufixe sau compuse din mai multe elemente: *Bălțița*, *Bulbocica*, *Gârlița*, *Iezurcanul*, *Iezuțul*, *Izvorușul*, *Șipoșelul*; *Balta Lată*, *Balta Roșie*, *Bahna cu Răchiți*, *Gârla Satului*, *Izvorul din Poiană*, *Iazul din Pădure*, *Valea cu Șapte Fântâni* etc.

O serie de hidronime provin de la termeni ce denumesc diferite locuri mlăștinoase: *Bătagul*, *Glodosul*, *Glodurile*, *Mlaștina*, *Mociura*, *Mocirla*, *Nămoalele*, *Smârcul*, *Tinosul*, *Toplița* etc. Acestea denumesc atât râuri și pâraie, cât și lacuri, bălți, iezere, heleșteie.

Hidronime au devenit nu numai termenii hidrografici de largă circulație, cunoscuți de toți vorbitorii, cuvintele din lexicul comun al limbii literare, ci și multe apelative topice din lexicul dialectal, regional, popular. Din această clasă de cuvinte fac parte apelativele: *adăpoi* „loc de adăpat vitele la malul unei ape”, *barc* „lac, baltă”, „luncă băltoasă”, *bulbuc* „izvor”, *cadeapă* „cascadă”, *chiștelniță* „loc băltoș, mlăștin, noroios”, „loc cu multe izvoare”, *clocotici* „izvor puternic”, *duruitoare* (*huruitoare*, *zuruitoare*) „cascadă”, *ghiol* „lac”, *izbuc* „izvor”, *japșă* „baltă mică; gârlă”, *mociură* (*mociră*) „apă stătătoare, plină de noroi, de mâl”, „loc mlăștin”, *odmăt* „vârtej de apă; volbură, vâltoare”, *plângău* „izvoraș”, „mică

apă curgătoare; pâraiaș”, *pruteș* „afluent mic al Prutului”, „lac într-o veche albie a Prutului”, *rovină* (*rogină, rojină*) „groapă cu apă și mâl; mlaștină, mocirlă”, „băltoacă”, „teren mlăștinos”, *zăcatoare* „apă stătută; mlaștină”.

Hidronimele compuse au ca termen secund, de cele mai multe ori, un adjectiv propriu-zis sau o altă parte nominală de vorbire cu valoare de adjectiv, exprimând diverse particularități și însușiri ale obiectului desemnat de primul element (dimensiunile, forma, culoarea, materia, vechimea, apartenența etc.). Să se compare denumirile: *Apa Neagră, Balta Lată, Balta Mare, Barcul Lemnos, Barcul Mare, Bulhacul Rotund, Gârla Comunală, Izvorul Roșu, Lacul Lung, Ochiul Mare, Pruteșul Vechi* etc.

Însușirile, calitățile și particularitățile fizico-geografice și naturale ale surselor de apă și a apei ca atare sunt reflectate în numeroasele lor nume proprii. Acestea vizează: (1) poziția geografică a obiectelor hidrografice față de localitate sau față de alte obiecte topografice: *Balta din Sus, Fântâna din Vale, Gârla din Jos, Izvorul din Pădure, Lacul din Poiană, Ochiul din Stuhărie, Pruteșul de peste Gârlă* etc.; (2) configurația, forma: *Cotița, Lata, Lunga, Rotunda, Strâmba, Strâmăta* etc.; (3) componența chimică sau materială: *Burcuta, Lutoasa, Nămolosa, Nisiposul, Ruginoasa, Sărata, Tinosul* etc.; (4) culoarea: *Alba, Cernita, Galbena, Neagra, Roșia* etc.; (5) vegetația: *Ciulineșul, Curnușul, Lacul cu Plomână (plomână „nufăr”), Răchițele, Salcia, Taulaua (taula „o specie de salcie”), Țipirigul, Urzicușul* etc.; (6) lumea animală: *Bătcăria (bătcă „pelican”), Bătlăniță, Bribariul, Broscăria, Bursucul, Crapul, Hidrariul (hidră = vidră), Plătica, Răcariul, Știuca* etc.; (7) alte particularități: *Afumata, Împușita, Putreda, Răioasa, Răposul (Răpoasa), Saca* etc.

Toponimia noastră include și hidronime de origine slavă, acestea prezentând fenomene fonetice caracteristice idiomurilor slave orientale: plenisonia (-oro-, -olo-, -ere-, -ele-, -elo-, în loc de -ra-, -la-, -re-, -le-: *Berezovca, Soloneș, Vărăncău / Voroncău, Voroteș, Zolotievca; ô (on) > u*, în loc de *în / îm și un: Dubău, Hulboaca, Hulbucioc, Zaluca, g > h: Halahora, Hlincea, Pohoarna, Zahorna* etc. Tratatamentul plenisoniei și transformarea lui *ô* în *u* sunt specifice limbilor rusă și ucraineană, trecerea lui *g* la *h* fiind un fonetism specific ucrainean. Aceste nume topice apar, de regulă, în zonele de influență est-slavă și nu sunt mai vechi de sec. X–XII, de când datează fenomenele fonetice respective. Aria toponimelor sud-slave cuprinde Câmpia Română și teritoriile

din vestul Carpaților Orientali. Comp.: *Brezova / Breazova, Slanic / Slănic, Zlatna; Dimbova, Dâmbovița, Râncăceș; Glâmboca, Zagra*.

Următoarele hidronime sunt de origine turcică: *Bâc* < *büük* „lung; mare”, *Cainar* < *kainar* „izvor”, „izvor cald”, *Călmățui* < *kalma su* „râu cu apă rămasă”, „râu care seacă”, *Ceaga* < *çeaga* „râu”, *Ciocrac* < *çökrak* „izvor”, „pârâiaș”, *Ciuhur* < *çühur / çügkur / çükur* „râpă”, „râu într-o vale adâncă”, *Ciuluc* < *çuluk*, adjectiv de la *çul* „râu, pârâu”, derivatul însemnând „(valea) cu apă, cu râu, cu pârâu”, sau de la *çul / şul* „piatră; stâncă”, formația adjectivală având sensul onimic „râu într-o vale cu pietre (pietroasă, stâncoasă)”, *Curuderea* < *kuru dere* „valea seacă; râu care seacă” etc. Cele mai vechi nume de râuri și lacuri de proveniență turcică ne-au rămas de pe urma pecenegilor și cumaniilor (sec. IX–XI): *Bâc, Căinar, Ciuhur, Ciuluc, Ialpuș* ș. a. Mai târziu sunt cele tătaro-nohaice (sec. XVI–XVII): *Ceaga, Ciocrac, Curuderea, Hagider* ș. a. Găgăuzilor, populație turcică imigrată în partea de sud a interfluviului pruto-nistean la sf. sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea, aparțin doar unele hidronimice minore (nume de pâraie, izvoare, râpi): *Avdarma Dere, Biuiuc Pânar, Caul Deresi, Ghiolgiuc, Obanlar, Sasăc Ghiol, Tașpânar* etc.

Conchidem în final că studiile hidronimice prezintă interes pentru specialiștii din cele mai diferite domenii ale științei: lingviști, istorici, etnologi, geografi, sociologi. Aceasta pentru că nomenclatura topică, inclusiv cea hidrografică, ne comunică informații din toate aceste domenii, reflectând diverse momente din activitatea materială și spirituală a oamenilor: modul de viață, ocupațiile, datinile, obiceiurile, credința. Căci, după cum remarcă acad. Iorgu Iordan, „toponimia poate fi socotită drept istoria nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă, unde se păstrează amintirea atâtor evenimente, întâmplări și fapte, mai mult ori mai puțin vechi și importante, care s-au petrecut de-a lungul timpurilor și au impresionat într-un chip oarecare sufletul popular” [4, p. 2].

Referințe bibliografice

1. Nicolae Rambu. *Geografia fizică a Republicii Moldova*. – Chișinău, 2001.
2. Republica Moldova. *Geografia fizică. Atlas*. – Chișinău, 2002.
3. Teodor Porucic. *Regiunile naturale la răsărit de Prut*. – Chișinău, 1933.
4. Iorgu Iordan. *Toponimia românească*. – București, 1863.